

Dni otvorených dverí na Vodných stavbách v súvislosti so Svetovým dňom vody

Banská Štiavnica, 12.03.2018

Svetový deň vody, ktorý bol vyhlásený v roku 1992 na konferencii OSN o životnom prostredí a rozvoji (UNCED) v Rio de Janeiru a ktorá sa každoročne oslavuje 22. marca. Je to vhodná príležitosť k prijímaniu opatrení na boj s nedostatkom vody. Aj napriek obrovskému pokroku, v súčasnosti žije viac ako 663 miliónov ľudí bez bezpečného prístupu k pitnej vode.

Témou tohtoročného Svetového dňa vody je „Príroda pre vodu“, ktorá skúma ako môžeme využiť prírodu na prekonanie vodných výziev 21. storočia.

SLOVENSKÝ VODOHOSPODÁRSKY PODNIK, štátny podnik (SVP), chce tento rok priblížiť širokej verejnosti aj prostredníctvom otvorenia brán vybraných vodných stavieb na Slovensku potrebu ochrany tejto životodarnej tekutiny, ale aj ochranu pred jej silou v prípade povodní.

SVP organizuje Deň Otvorených Dverí na Vodných stavbách Nosice, Turček, Starina, Bukovec, Málinec, Môťová, v termíne 23. – 24.3.2018 (piatok, sobota) v časoch 9.00, 11.00, 13.00 (platí v piatok) a 10.00, 12.00 (v sobotu) pre širokú verejnosť, ale aj organizované skupiny (v prípade takýchto skupín, prosím, termín prehliadky nahlásiť na hovorca@svp.sk).

Záujemcovia budú mať možnosť vidieť ukážku práce obsluhy vo veľine, odkiaľ sa riadi celá stavba. Neodmysliteľnou časťou programu bude aj prehliadka útrob stavby. Vzostup približne 50 metrov pod korunu hrádze a následne výstup na združený funkčný objekt (veža v strede priehrady). Samozrejmosťou bude odborný a pútavý výklad od pracovníkov vodných stavieb.

VS Turček

Vodná stavba alebo vodárenská nádrž Turček sa začala stavať v roku 1992. Jej hlavnou úlohou je akumulácia a prísun surovej vody pre úpravňu vody v Turčeku, odkiaľ zásobuje pitnou vodou okresy Žiar nad Hronom, Handlová a Prievidza. Jej druhotným poslaním je ochrana horného toku Turca pred povodňami, zabezpečenie jeho ekologicky stabilného prietoku počas celého roka a výroba elektrickej energie v malých vodných elektrárnach všade, kde sa v rámci diela vytvoria spády a prietoky s možnosťou ich výstavby.

Nádrž sa nachádza na sútoku potokov Turiec a Ružový potok nad obcou Turček. Celková plocha povodia je 29,5 km². Priemerné množstvo dodanej vody do úpravne vody je ročne 15,8 mil. m³. Šírka údolia je približne 120 m a nadmorská výška v priehradnom profile je 719 m. n. m. Celkový objem nádrže je 10,6 mil. m³, pričom jej zásobný obsah je 9,9 mil. m³. (nádrž sa naplní dvakrát do roka) a stály objem je 0,3 mil. m³ vody. V priestore priehrady sú vybudované objekty zabezpečujúce funkčnosť vodárenskej nádrže. Pevnosť priehrady zabezpečuje jej hrádzny múr, ktorý má výšku 59 m a dĺžku koruny 287,6 m. Tesnenie hrádze je jednoplášťové asfaltbetónové, napojené v päte na injekčnú chodbu.

Popri výstavbe Vodárenskej nádrže Turček bolo vystavaných šesť náhradných bytov v areáli obce pre občanov, ktorí museli byť následkom výstavby vystávaní zo svojho trvalého bydliska. Vykonala sa prestavba systému lesných ciest v celkovej dĺžke 5 156 km, následne sa upravil i podjazd pod železnicou. Vodárenská nádrž Turček bola spustená do prevádzky dňa 15. mája v roku 1996.

VS Nosice

Vodná stavba Nosice - Priehrada Mládeže je veľkolepé vodné dielo, postavené v 50. rokoch minulého storočia v rámci povojnovej industrializácie Slovenska ako súčasť tzv. Vážskej kaskády.

Na stavbe sa podieľalo vyše 55 000 dobrovoľníkov, stavba si vyžiadala aj vysídlenie časti zatopeného územia. Priehrada dnes dotvára krajinu okolo meandrov pôvodného koryta Váhu medzi Považskou Bystricou a obcou Nosice.

Pri budovaní diela bol náhodne objavený aj minerálny prameň, okolo ktorého boli postavené Kúpele Nimnica.

Dnes okrem hospodárskeho využitia má priehrada významné miesto v celom ekosystéme Váhu ako útočisko riečneho vtáctva, rastlín aj živočíchov. Slúži ako významná oddychová a rekreačná zóna pre športovcov, rybárov, na cykloturistiku aj kúpanie.

Jej stavba začala v roku 1952. Vodná elektrárň Nosice je súčasťou tzv. Vážskej kaskády, ktorej účelom je vyrovnávanie prietokov Váhu, ochrana pred povodňami a výroba elektrickej energie. Vodná nádrž má rozlohu 488 ha a siaha od priehradného telesa po sútok kanála a Váhu pri obci Orlové.

Vodná nádrž Nosice sa rozprestiera na ploche 5,7 štvorcového kilometra, objem nádrže po výstavbe bol 36 miliónov kubických metrov, maximálna hĺbka je 18 metrov. Priehradný múr je vysoký 36 metrov a dlhý takmer 500 metrov. Prehradením Váhu došlo k zatopeniu obce Okrut na pravej a časti obce Nosice na ľavej strane Váhu. Obyvateľom Nosíc postavili domy v dnešnej púchovskej miestnej časti Nové Nosice, väčšina obyvateľov Okrutu našla nový domov v obci Udiča v okrese Považská Bystrica.

VS Málincec

Problémy s nedostatkom pitnej vody v regióne Ipľa začali ľudia pociťovať už v roku 1977. Riešením bola *stavba vodného diela Málincec*, ktoré začali realizovať 1. apríla 1986. Nádrž uviedli do prevádzky v roku 1994 a v súčasnosti sú z nádrže pitnou vodou zásobované aj mestá Filákov, Lučenec a Veľký Krtíš. V zatopenom území úplne zanikla osada Hámor, ale aj okolité usadlosti Hrozinovo, Chmelná, Šťavica. "Samotné dielo tvorí vlastná vodárenská nádrž na hornom toku Ipľa a úpravňa vody. Výška hrádze je 53 metrov a celkový objem nádrže je vyše 26 miliónov kubických metrov," povedal Krno.

Zaujímavosťou je, že rieka Ipel' má všetkých 12 prítokov v katastri Málincec z pravého brehu. Prítoky Chochoľná, či Smolná sú výdatné natoľko, že sú takmer rovnocenné rieke Ipel'. Práve výdatnosť zdrojov bola rozhodujúca pri výbere stavby pre zásobovanie pitnou vodou v Málinci.

VS Môťová

Podnet pre výstavbu vodnej stavby Môťová vzišiel na základe požiadaviek povojnového rastu priemyselných podnikov vo Zvolene. Tie k svojej činnosti vyžadovali naliehavé riešenie pri zabezpečovaní vody. Nádrž bola vytvorená prehradením toku Slatina zemnou homogénnou priehradou. Výstavba vodného diela si nevyžiadala žiadne presídlenie obyvateľstva, likvidáciu obytných domov a ani stavieb iného druhu. Zaplavené územie tvorili prevažne lúky a pasienky.

VS Bola vybudovaná na rieke Slatina v rokoch 1953 – 1957. Plnenie nádrže bolo zahájené v roku 1957. Po dosiahnutí maximálnej hladiny bolo vykonané zhodnotenie funkcie zemnej hrádze.

Nádrž Môťová slúži na vyrovnávanie minimálnych prietokov na toku Slatina, zabezpečuje úžitkovú vodu pre drevársky priemysel a pre tepláreň Zvolen. Jej druhoradým účelom je výroba elektrickej energie. Keďže nádrž je bezprostrednej blízkosti Zvolena, využíva sa aj na rekreáciu, športové rybárstvo a pestovanie vodných športov.

VS Starina

Vodárenská nádrž Starina sa nachádza v najvýchodnejšej časti Slovenska, v severovýchodnej časti Zemplína na území okresu Snina a je najväčšou zásobárňou pitnej vody na Slovensku a momentálne najväčším zdrojom pitnej vody v strednej Európe, čo sa týka využiteľného množstva.

Vodná nádrž bola vybudovaná v rokoch 1983 až 1988 na hornom toku rieky Cirocha v Bukovských vrchoch na území národného parku Poloniny. Napúšťanie vodného diela sa začalo v roku 1987. Ochranné pásma pri vodnej nádrži Starina nedovoľujú využiť nádrž pre účely cestovného ruchu, alebo iné než vodohospodárske účely. Nádrž má objem 59,8 mil. m³ vody a rozprestiera sa na ploche 311,4 ha, priehradný múr dosahuje úctihodnú výšku 50 m. Dnes je táto vodná nádrž hlavným zdrojom pitnej vody pre mestá Košice a Prešov. Voda preteká 130 kilometrovým potrubím až do Košíc. Jej výstavbe predchádzalo vyst'ahovanie 7 dedín. Išlo o obce Dara, Ostrožnica, Ruské, Smolník, Starina, Veľká Poľana, Zvala. Vysídlenie prebiehalo od jari 1980 až do jari 1986, keď ako poslednú vyst'ahovali obec Ruské.

Úrady vyst'ahovali celkovo 3500 ľudí, ktorí tvorili 940 rodín a ktorí bývali v 820 rodinných domoch.

VS Bukovec

Nad obcou Bukovec a vedľa obce Hýľov sa nachádza veľká Bukovecká umelá nádrž, slúžiaca ako zásobáreň pitnej vody pre mesto Košice a Košice okolie.

Okrem tejto nádrže sa pod obcou Bukovec nachádza aj dolná nádrž, ktorá bola vybudovaná ako havarijná zásobáreň úžitkovej vody pre hutnícku prevádzku VSŽ Košice (terajší U.S. Steel).

Z geomorfologického hľadiska patrí do oblasti Slovenského rudohoria a jeho horského celku Volovské vrchy (dolina, v ktorej sa nachádza umelá nádrž tvorí hranicu podcelkov Holička a Kojšovská hoľa).

Vodárenská nádrž Bukovec bola vybudovaná v rokoch 1968 až 1976. Okrem zásobovania obyvateľov pitnou vodou má nádrž aj ochrannú funkciu, vyrovnávanie kolísavých výdatností zdrojov Košického skupinového vodovodu, ale plní aj ochrannú funkciu pri znižovaní povodňových prietokov.

Vodná nádrž Bukovec nie je pre verejnosť sprístupnená, je ale významným biotopom vodného vtáctva, obojživelníkov a vtáctva. Biotop je priam predurčený na výskyt väčšieho množstva obojživelníkov, cicavcov, hmyzu a plazov.

Zásobný objem nádrže je okolo 25 miliónov kubických metrov. Dĺžka priehrady je 2,8 kilometrov.

Výška hrádze nad terénom je od 50 do 55 metrov.

Doplňujúca informácia pre médiá:

SLOVENSKÝ VODOHOSPODÁRSKY PODNIK, štátny podnik bol založený v roku 1997. Vznikol spojením štyroch štátnych podnikov – Povodie Dunaja, Povodie Váhu, Povodie Hrona a Povodie Bodvy a Hornádu.

SVP, š. p. spravuje vodné toky v dĺžke 32 738 km, 287 vodných nádrží, 2 811 km ochranných hrádzi a kanálovú sieť v dĺžke 1 812 km, takisto je prevádzkovateľom Vodného diela Gabčíkovo. Celková plocha povodí je 49 015 km².

Organizačne je tvorený Podnikovým riaditeľstvom so sídlom v Banskej Štiavnici, štyrmi odštepými závodmi (Bratislava, Piešťany, Banská Bystrica a Košice) a jednotlivými správami povodí.

Odštepny závod Bratislava

- *Závod Dunaj*
- *Závod Gabčíkovo*
- *Správa povodia Moravy*
- *Správa vnútorných vôd Komárno*
- *Správa vnútorných vôd Šamorín*

Odštepny závod Piešťany

- *Správa povodia horného Váhu*
- *Správa povodia stredného Váhu 1*
- *Správa povodia stredného Váhu 2*
- *Správa povodia dolného Váhu*
- *Správa povodia hornej Nitry*
- *Správa povodia dolnej Nitry*

Odštepny závod Banská Bystrica

- *Správa povodia horného Hrona*
- *Správa povodia dolného Hrona a povodia dolného Ipl'a*
- *Správa povodia horného Ipl'a*
- *Správa povodia Slanej*

Odštepny závod Košice

- *Správa povodia Hornádu a Bodvy*
- *Správa povodia Bodrogu*
- *Správa povodia Laborca*
- *Správa povodia Dunajca a Popradu*